

*XIII. EVOLUCIJA SPECIFIČNIH
OSOBINA LJUDI*

Prof dr Jelka Crnobrnja Isailović

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA

- IQ
- $\text{Var}(\text{IQ}) = V_g + V_e + V_{gxe} + \text{Cov}(G, E)$
- Heritabilnost $(h^2) = V_g/V_p$
- Vrednost h^2 važi samo za određenu populaciju u određenoj sredini u kojoj je merena i ne može biti ekstrapolirana na druge populacije.

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA

- Visoka heritabilnost unutarpopulacione varijabilnosti ne znači da međupopulacione razlike imaju genetičku osnovu.
- h^2 čovečijih osobina računa se na osnovu korelacija između rođaka.

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA

MZ

DZ

Nekorelisane sredine !!!!

Poređenja MZ usvojenih od strane
različitih porodica

***PROMENLJIVE OSOBINE
PONAŠANJA
-seksualna orijentacija-***

1. Biološko određenje pola
2. Seksualna identifikacija

**PROMENLJIVE OSOBINE
PONAŠANJA
-seksualna orijentacija-**

Transseksualci – identifikacija sa
suprotnim polom

Hetero/homoseksualci – identifikacija sa
“svojim” polom

**PROMENLJIVE OSOBINE
PONAŠANJA
-seksualna orijentacija-**

“Uloga pola” – ponašanje i lične osobine koje određeno društvo prepoznaje kao “muško” ili “žensko”

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

“**Seksualna orijentacija**” – da li osobu seksualno više privlače pripadnici istog pola, suprotnog pola ili oba pola.

“**Seksualno ponašanje**” – seksualna aktivnost jedinke sa drugim jedinkama istog/suprotnog pola

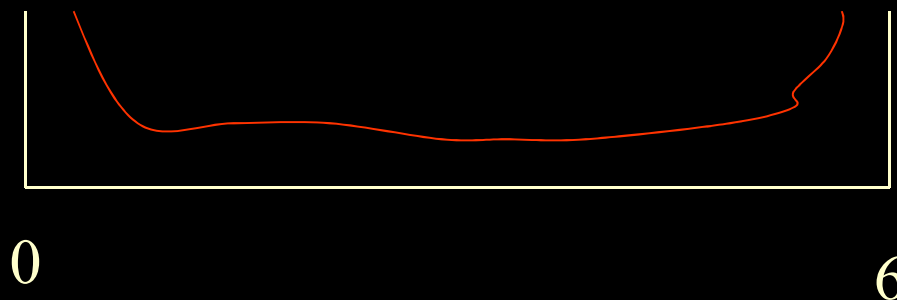
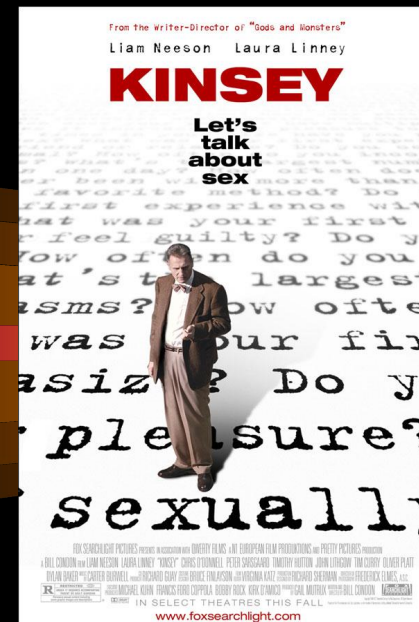
Nije korelisano

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Kinsey skala seksualne orijentacije:

- 0 – potpuno heteroseksualan
- biseksualan
- 6 – potpuno homoseksualan

USA

2-10% gay

1-2% lesbian

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Koreni homoseksualnosti:

Disfunkcionalni odnos sa roditeljima u detinjstvu ?

Napastvovanje od strane starijih homoseksualaca?

Seksualna orijentacija razvija se rano u detinjstvu

Ne “prepravlja” se psihoterapijom

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Koreni homoseksualnosti:

Disfunkcionalni odnos sa roditeljima u detinjstvu ?

Napastvovanje od strane starijih homoseksualaca?

Seksualna orijentacija razvija se rano u detinjstvu

Ne “prepravlja” se psihoterapijom

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Postoje indikacije za genetičku zasnovanost seksualne orijentacije:

MZ

DZ

usvojena braća

52%

22%

11%

Heritabilnost 0.32-0.74

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Postoje indikacije za genetičku zasnovanost seksualne orijentacije:

Mnogo veća proporcija muških rođaka homoseksualaca po majčinoj liniji su homoseksualci.

X hromozom vezano nasleđivanje ?

Xq28

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Reprodukcija bez obzira na seksualnu orijentaciju;

Balans selekcije protiv “gay” alela mutacijama na nekoliko lokusa sa sličnim fenotipskim efektom;

Pozitivan plejotropni efekat “gay” alela i održavanje putem balansne selekcije.

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -seksualna orijentacija-

Wilson (sociobiološki pristup):

Evucija homoseksualnosti selekcijom u srodničkom
krugu

- važan element prvobitne ljudske socijalne organizacije

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -inteligencija-

Kako definisati inteligenciju?

IQ – “intelligence quotient”

Trebalo bi da su sve kognitivne sposobnosti korelisane i da doprinose ukupnom “opštem faktoru” inteligencije.

Verbalno shvatanje

Prostorna vizuelizacija

Pamćenje

variraju nezavisno

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -inteligencija-

Test IQ na velikom uzorku (kohorti) dece iz Kolorada:

$h^2(\text{IQ}) = 0.5$ za uzrast 1-9 godina

Proporcija sredinske varijanse : 0.11-0.24

Genetička komponenta verbalnog shvatanja, prostorne vizualizacije, brzine percepcije i preciznosti je korelisana u većoj meri sa ukupnim IQ skorom.

U 7. godini pojavljuje se nekorelisana genetička varijansa ovih osobina ponašanja

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -inteligencija-

Postoje indikacije da **ne-genetički maternalni efekti** (posledica varijabilnosti intrauterinih faktora) doprinose sličnosti IQ skorova kod blizanaca i potomaka iste majke uopšteno govoreći.

Značajna **interakcija genotip x sredina**:

Genetički različite osobine kod dece mogu “izmamiti” različit tretman od strane roditelja ili staratelja

Jeidnka sama “kreira” svoje okruženje – **sredinske razlike mogu uticati na razvoj kognitivnih sposobnosti i ličnih osobina** .

PROMENLJIVE OSOBINE PONAŠANJA -inteligencija-

Rasne i etničke grupe:

Da li genetičke razlike utiču na razlike u IQ skorovima ?

Rase se genetički ne razlikuju u IQ skorovima

Postoji značajna heritabilnost IQ-a *unutar* populacija

Nemoguće je izazvati diferencijaciju na elitu sa genetički determinisanim visokim IQ i siromahe sa genetički determinisanim niskim IQ skorom.

EVOLUCIJA I DRUŠTVO

- Evolucija je centralna tema u biologiji danas

Saznanja, principi i metode razvijene u evolucionim studijama imaju široku primenu u privrednim granama i medicini.

Spenser i Socijal-Darvinizam: progres čovečanstva zasnovan je na kompetitivnim odnosima

Eugenika: genetička fiksiranost inteligencije I kriminaliteta

Rasizam, kolonijalizam, dominacija